

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 349.2

В. В. Береза
аспірант

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕПАРТАМЕНТУ КІБЕРПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Сьогодні питання адміністративно-правового статусу Департаменту кіберполіції Національної поліції України набуває актуалізації через ряд об'єктивних причин, серед яких такі: якісно новий характер змісту правових відносин, суб'єктом яких є Департамент кіберполіції Національної поліції, нещодавня поява згаданого міжрегіонального територіального органу, виникнення нових загроз, перш за все гібридних, які зумовлені впливом комплексу соціально-демографічних, економічних, політичних, правових, психологічних і технологічних чинників.

На сторінках юридичної літератури питанню адміністративно-правових відносин та адміністративно-правового статусу, зокрема, за участю правоохоронних органів приділялось досить багато уваги. Зокрема, свої наукові праці цьому питанню присвятили такі вчені: О.Ф. Скакун, В.В. Копейчиков, В.Б. Авер'янов, С.В. Ківалов, К.Г. Волинка, Д.М. Павлов, Ю.П. Битяк, Д.М. Ластович, В.І. Московець, О.М. Музичук, С.Л. Курило, С.В. Діденко та інші. Однак питання поняття та структури адміністративно-правового статусу Департаменту кіберполіції Національної поліції України набуває актуальності саме зараз у зв'язку із нещодавньою появою згаданого міжрегіонального територіального органу, постійним виникненням нових гібридних загроз тощо.

У зв'язку з тим, що роль Департаменту кіберполіції полягає у створенні умов розвитку безпечного середовища життєдіяльності як основи безпеки на території України, то станом на сьогодні основні сподівання щодо забезпечення безпеки сучасного кіберпростору покладаються на Департамент кіберполіції Національної поліції України як міжрегіональний територіальний орган зі статусом юридичної особи публічного права. Зазначене, безумовно, підкреслює актуальність і новизну проведеного наукового пошуку в заданому форматі. Тому метою статті є формулювання авторського поняття адміністративно-правового

статусу Департаменту кіберполіції Національної поліції України.

Насамперед, аби досягти завдань, поставлених перед статтею, на нашу думку, треба з'ясувати зміст ключових юридичних категорій, а саме: «статус», «правовий статус» та «адміністративно-правовий статус».

Зокрема, у «Словнику української мови» поняття «статус» розкривається як становище, стан; певний стан чого-небудь [1, с. 402]. «Словник іноземних слів» за редакцією О.С. Мельничука етимологію досліджуваного терміна бере з латини й визначає це поняття як правове становище осіб або організацій, установ тощо; становище індивіда або групи осіб щодо інших індивідів або груп у соціальній системі; встановлене нормами права положення його суб'єктів, сукупність їхніх прав і обов'язків [2, с. 565]. В інших словниках зазначається, що під статусом розуміється правове становище (сукупність прав і обов'язків) громадянина чи юридичної особи [3, с. 237]. За допомогою цього поняття в Давньому Римі позначалося соціальне становище особи в суспільстві, яке, у свою чергу, свідчило про обсяг правоздатності останньої [4, с. 47].

Отже, загалом, можна констатувати наявність чіткого одностайного тлумачення терміна «статус» як становища осіб або організацій на сторінках тлумачних чи юридичних словників.

Юридична література щодо змісту терміна «статус» здебільшого оперує терміном «соціальний статус». Наприклад, А.М. Михненко та Е.М. Макаренко висловлюють думку, згідно з якою соціальний статус – це сукупність прав, привілеїв, моральних норм і обов'язків індивіда або соціальної групи, пов'язаний з виконанням первинної соціальної ролі, яка виявляється у формі поведінки, очікуваної відповідно до становища у суспільстві [5, с. 675]. О.О. Грицанов вважає, що статус – це соціальний, співвідносний стан (позиція) індивідуума або групи в соціальній системі,

що визначається за рядом ознак, специфічних для цієї системи (економічних, професійних, етнічних та інших) [6, с. 663]. Дослідивши ряд наукових позицій, зокрема наведених вище, Д.М. Ластович дійшов висновку про те, що соціальний статус – це комплексна категорія, яка характеризує місце суб'єкта в певній соціальній системі через визначення його соціальної ролі з відповідними їй функціями, правами та обов'язками [7, с. 73]. Однак така комплексна категорія, як «соціальний статус», передбачає також інші види статусу. Наприклад, окремим специфічним різновидом соціального статусу є правовий статус, який набувається певними суб'єктами внаслідок впливу на них норм права.

У «Великому юридичному словнику» категорія «правовий статус» визначається як система визнаних і гарантованих державою в законодавчому порядку прав, свобод і обов'язків, а також законних інтересів людини як суб'єкта права [8, с. 525]. Більш широке тлумачення вказана вище правова категорія здобула на сторінках правової літератури. Наприклад О.П. Угровецький під правовим статусом стосовно державного органу розуміє певну сукупність повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує виконання покладених на нього завдань [9, с. 95]. Дещо раніше А.М. Куліш зазначає, що питання правового статусу державного органу в юридичній літературі донедавна зводилося переважно до визначення його компетенції, встановленого законодавством кола прав та обов'язків, що не розкриває повністю змісту поняття «правовий статус». Під правовим статусом державного органу, як правило, розуміють певну сукупність повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує виконання покладених на нього завдань [10, с. 38]. За результатами проведеного дослідження В.І. Московець доходить висновку про те, що у науковій літературі адміністративно-правовий статус юридичної особи характеризується найчастіше сукупністю передбачених законами, підзаконними нормативно-правовими актами та установчими документами прав і обов'язків юридичної особи у сфері державного управління, а також адміністративною відповідальністю юридичної особи [11, с. 63].

Провівши відповідні дослідження, Б.М. Ринажевський зазначає, що, розглядаючи різні визначення поняття правового статусу, можна узагальнити, що правовий статус – це регламентоване нормами права наявне становище суб'єкта в певній системі, яке залежить від структури, прав, завдань і відповідальності. Застосовуючи системний метод дослідження, Б.М. Ринажевський визначив поняття «правовий статус» як комплексне юридичне явище, що визначає статус (становище) суб'єкта у відповідній системі, відокремити його

статистичні й допоміжні елементи [12, с. 18]. Зі свого боку професор О.М. Музичук під правовим статусом суб'єкта адміністративно-правових відносин визначає систему закріплених у нормативно-правових актах ознак, які визначають його роль, місце та призначення в системі правовідносин, вказують на його відмінність від інших суб'єктів і порядок взаємовідносин між ними [13, с. 401]. О.В. Малько визначив правовий статус як комплексну інтеграційну категорію, що відображає взаємовідносини суб'єктів суспільних відносин, особи і суспільства, громадянина і держави, індивіда та колективу, а також інші соціальні зв'язки [14, с. 237].

Окремі науковці приділили увагу також «правовому статусу» фізичної особи. Наприклад, О.Ф. Скакун пише, що правовий статус особи являє собою систему закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт права (тобто як такий, що має правосуб'єктність) координує своє поведінку в суспільстві [15, с. 377]. Хоча є наукові погляди, які у «правовому статусі» не виокремлюють чи то юридичних, чи то фізичних осіб. Наприклад, В.П. Горбатенко та А.Г.Саприкін розуміють правовий статус як сукупність прав і обов'язків, що визначають юридичний стан особи, державного органу чи міжнародної організації; комплексний показник становища певного прошарку, групи чи індивідів у соціальній системі, один із найважливіших параметрів соціальної стратифікації [16, с. 225].

Резюмуючи наведені вище наукові позиції щодо розуміння змісту терміна «правовий статус», треба зауважити, що питання визначення правового статусу продовжує залишатися дискусійним через те, що цей термін застосовується досить широко, не має однозначного тлумачення ані в довідковій, ані в юридичній літературі, тому трактується по-різному.

Що стосується терміна «адміністративно-правовий статус», то його треба розглядати як один із видів правового статусу. Безпосередньо адміністративно-правовий статус різні правники визначають так: комплекс конкретно визначених суб'єктивних прав і обов'язків, які закріплені за відповідним суб'єктом нормами адміністративного права [17, с. 194]; встановлені адміністративно-правовими нормами права й обов'язки особи в сукупності з обсягом і характером її правосуб'єктності [18, с. 33]; встановлені законом й іншими правовими актами сукупність прав і обов'язків громадянина, що гарантують йому участь в управлінні державними справами і задоволення публічних та особистих інтересів через діяльність державної влади та органів місцевого самоврядування [19, с. 156]; комплекс прав і обов'язків осіб, що закріплені нормами адміністративного права,

а також гарантії захисту цих прав і обов'язків [20, с. 272]; встановлені і гарантовані державою міри необхідної та можливої поведінки державного службовця в галузі державно-службових відносин [21, с. 166]. Спираючись на вищевикладене, у своєму дослідженні Д.М. Ластович зробив висновок про те, що, як правило, правовий статус суб'єкта асоціюють із сукупністю його прав та обов'язків, адже вони (тобто права та обов'язки), хоча й становлять серцевину (ядро) правового статусу, втім, далеко не єдині аспекти, що впливають на визначення юридичного становища суб'єкта, особливо коли йдеться про орган державної влади [7, с. 74]. С.Л. Курило пропонує під адміністративно-правовим статусом органів внутрішніх справ розуміти їхнє положення (становище) в системі суспільних відносин і механізми державного управління, що визначається державою шляхом закріплення в нормах адміністративного законодавства їхніх завдань, функцій, повноважень і відповідальності, які реалізуються зазначеними суб'єктами через відповідні адміністративно-правові (управлінські) відносини, зокрема, ті, що складаються безпосередньо під час їхньої взаємодії з питань забезпечення громадської безпеки та громадського порядку [22, с. 526]. Зі свого боку С.В. Діденко висловив думку, що адміністративно-правовий статус – це більш конкретне поняття, яке охоплює своїм змістом певні складові елементи, за допомогою яких з'являється можливість дослідити місце певного суб'єкта в усій системі регулюючого впливу з боку держави на певні суспільні відносини [23, с. 79]. Підбиваючи підсумок щодо питання змісту терміна «адміністративно-правовий статус» та беручи до уваги різноманіття наведених вище дефініцій, сформульованих провідними науковцями, вбачається можливим навести ряд ключових ознак, які об'єднують досліджувані поняття. Юридичну категорію «адміністративно-правовий статус» характеризують такі ознаки:

- права та свободи, що становлять основу адміністративно-правового статусу, не можуть реалізуватись без інших його компонентів – обов'язків і відповідальності;
- адміністративно-правовий статус має універсальний характер, оскільки поширюється на всіх суб'єктів (юридичних і фізичних осіб);
- відображає індивідуальні особливості суб'єкта в певних правовідносинах, його реальне становище в системі суспільних відносин.

Отже, спираючись на аналіз думок провідних учених, спробуємо дати власне визначення адміністративно-правового статусу Департаменту кіберполіції Національної поліції України, який треба розглядати як регламентовану нормами адміністративного права структуровану, цілісну, універсальну категорію, що складається з об'єктивних, фактично наявних елементів, які визна-

чають роль, місце та призначення Департаменту кіберполіції в системі відповідних правовідносин, вказують на його відмінність від інших суб'єктів правоохорони і визначають порядок і принципи взаємодії між ними.

Література

1. Словник української мови: в 11 т. / За ред. І.К. Білодіда; АН УРСР, Інститут мовознавства. К.: «Наукова думка», 1970–1980. Т. 11. 671 с.
2. Мельничук О.С. Словник іншомовних слів. К.: «Наук. думка», 1974. 572 с.
3. Краткий политический словарь / Под ред. Л.А. Ониксова, Н.В. Шишлина. М., 1987. 466 с.
4. Новицкий И.Б. Римское право / Отв. ред. Е.А. Суханов. 6-е изд., стереотип. М.: «Гуманитарное знание», 1995. 245 с.
5. Енциклопедичний словник з державного управління / Уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трошинського, Ю.П. Сурміна. К.: НАДУ, 2010. 820 с.
6. Новейший философский словарь / Сост. А.А. Грицанов. Мн.: Изд. В.М. Скакун, 1998. 896 с.
7. Ластович Д.М. Поняття адміністративно-правового статусу поліції як суб'єкта надання поліцейських послуг. Наше право. 2015. № 6. С. 71–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2015_6_12.
8. Сухарев А.Я., Зорькин В.Д., Крутских В.Е. Большой юридический словарь. М.: «ИНФРА-М», 1999. 790 с.
9. Угровецький О.П. Система оподаткування в Україні: становлення, адміністрування, реформування: монографія. Х.: «Золота миля», 2009. 326 с.
10. Куліш А.М. Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної системи України: монографія: в 2 ч. Суми: Вид. Сум. держ. ун-ту, 2007. Ч. 1. 220 с.
11. Москоvecь В.І. Адміністративно-правовий статус недержавних правоохоронних формувань. Європейські перспективи. 2014. № 6. С. 62–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2014_6_11.
12. Ринажєвський Б.М. Компетенція та повноваження військової служби правопорядку (служби правопорядку) у Збройних силах України. Право і безпека. 2010. № 1. С. 15–21.
13. Музичук О.М. Уточнення сутності категорії «правовий статус суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу. Форум права. 2008. № 1. С. 316–321.
14. Теория государства и права: курс лекций / Под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. М.: «Юристъ», 1997. 672 с.
15. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / Пер. з рос. Харків: «Консум», 2001. 656 с.
16. Політичний енциклопедичний словник: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Упоряд.: В.П. Горбатенко, А.Г. Саприкін / За ред. Ю.С. Шемчушенка, В.Д. Бабкіна. К.: «Генеза», 1997. 400 с.
17. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. Т. 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.
18. Галуцько В.М. Адміністративна відповідальність іноземців та осіб без громадянства в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 (Адміністративне право і процес; фінансове право). К., 2010. 180 с.

19. Виконавча влада і адміністративне право / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. К.: Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. 668 с.

20. Ківалов С.В., Біла Л.Р. Адміністративне право України: навч.-метод. посібник. 2-е вид., перероб. і доп. Одеса: «Юридична література», 2002. 312 с.

21. Державна виконавча влада в Україні: формування та функціонування: зб. наук. пр. / Наук. кер. Н.Р. Нижник. К.: Вид-во УАДУ, 2000. Ч. 1. 224 с.

22. Курило С.Л. Адміністративно-правовий статус органів внутрішніх справ як суб'єкта взаємодії з органами місцевої влади з питань забезпечення громадської безпеки та громадського порядку. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2012. № 1. С. 523–526. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2012_1_79.pdf.

23. Діденко С.В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні. Прикарпатський юридичний вісник. 2015. № 3. С. 75–80.

Анотація

Берега В. В. Поняття та зміст адміністративно-правового статусу Департаменту кіберполіції Національної поліції України. – Стаття.

У статті розглянуто енциклопедичні та наукові погляди на зміст ряду правових категорій, а саме: «статус», «правовий статус» та «адміністративно-правовий статус». Автором наведено ключові ознаки досліджуваного терміна, зважаючи на наявність серед учених-правників значної кількості наукових позицій і неналежний стан їх висвітлення щодо терміна «адміністративно-правовий статус». Також надано авторське бачення визначення терміна «адміністративно-правовий статус Департаменту кіберполіції Національної поліції України» в аспекті адміністративного права й аналізу національного законодавства України.

Ключові слова: кіберполіція, департамент, статус, правовий статус, адміністративно-правовий статус, правові основи, ознаки.

Аннотация

Берега В. В. Понятие административно-правового статуса Департамента киберполиции Национальной полиции Украины. – Статья.

В статье автор рассмотрел энциклопедические и научные взгляды на содержание ряда правовых категорий, а именно: «статус», «правовой статус» и «административно-правовой статус». Автором очерчены ключевые признаки исследуемого термина, учитывая наличие среди ученых-юристов значительного количества научных позиций и их ненадлежащее состояние освещения касательно термина «административно-правовой статус». Также в статье приведено авторское определение понятия «административно-правовой статус Департамента киберполиции Национальной полиции Украины» с точки зрения административного права и анализа национального законодательства Украины.

Ключевые слова: киберполиция, департамент, статус, правовой статус, административно-правовой статус, правовые основы, признаки.

Summary

Bereza V. V. The concept of administrative and legal status of the Department of cyber police of the National police of Ukraine. – Article.

In the article the author considered encyclopedic and scientific views on the content of a number of legal categories, namely: “status”, “legal status” and “administrative-legal status”. The author outlines the key features of the term, taking into account the presence among legal scholars of a significant number of scientific positions and their inadequate state of coverage regarding the term “administrative and legal status”. The article also gives the author’s definition of the concept “administrative and legal status of the Department of cyber police of the National police of Ukraine” from the point of view of administrative law and analysis of the national legislation of Ukraine.

Key words: cyber police, department, principles of activity, legal basis.